

Teologie: 71. Je čas skoncovat s teorií substitučního smíření

*Teorie o vykupitelském významu Ježíšovy smrti je chybná. **Hlavním problémem tohoto náhradního usmíření je způsob, jakým si představuje Boha. Tento výklad Ježíšovy smrti činí z Boha zdroj vykupitelského násilí.***

Teologie

Je čas skoncovat s teorií substitučního smíření

Baptistický zpěvník, ze kterého se zpívá v mém sboru a v mnoha baptistických sborech každou neděli, je ponořen do teorie substitučního smíření. Ve sboru vynecháváme některé verše písní kvůli narážkám a odkazům na Ježíšovu smrt jako náhradě za Boží trest pro nás. Většina členů ve většině baptistických sborech po celé zemi to nezná jako teorii; věří tomu jako evangeliu.

Byl to jeden z pěti principů (základů) vydaných v roce 1895 na *Niagarské konferenci konzervativních protestantů*, o nichž se tvrdilo, že jsou nezbytné pro pravou křesťanskou víru. (Další čtyři byly *neomylnost Písma*, *božství Ježíše*, *historická historie narození z panny* a *fyzický, tělesný návrat Ježíše*.)

Populární baptističtí kazatelé a evangelisté v průběhu let zdůrazňovali důvěru v Ježíšovu zástupnou smrt jako zásadní pro spásu. Je to takový základ v mnoha baptistických sborech, že kazatelé, i když tomu sami nevěří, se ho odmítají dotknout.

Věřím však, že se o to musíme pokusit. Tato teorie má totiž vážné nedostatky. A špatná křesťanská teologie vede ke špatnému křesťanskému životu. Pokud o tom někdo pochybuje, stačí vzít v úvahu výsledek hlasování evangelikálů v posledních volbách. Osmdesát procent hlasovalo pro Trumpa.

Nejprve si ale ujasněme, o čem mluvíme. Někteří badatelé rozlišují mezi uspokojením a náhradou, ale laičtí křesťané ne, takže ani já to zde neudělám. Zní vám některý z následujících výroků povědomě?

1. Ježíš nesl trest za hřích (věčnou smrt) spočívající na hříšnicích, čímž umožnil odpuštění hříšníkům.
2. Ježíš zaplatil dluh, který hřích způsobuje, a umožnil hříšníkovo přijetí před Bohem a jeho osvobození od závazku vůči Bohu, který mu hřích ukládá.
3. Ježíš vykoupil hříšníka z otroctví hříchu a osvobodil hříšníka, aby nyní sloužil novému pánovi.
4. Ježíš nesl Boží hněv nebo soud proti a nad hříchem, a tak usmířil Boha (uspokojil Boží uražený smysl pro spravedlnost a svatost; uspokojil Boží čest).
5. Hřích lidstva byl přičten Kristu na kříži, zatímco Ježíšova spravedlnost je přičítána věřícímu (připsána na účet věřícího), když věřící uplatňuje spasitelnou víru. Tradiční evangelikálové takto normálně chápou doktrínu ospravedlnění.
6. Na základě této imputace je věřící před Bohem prohlášen za „nevinného“ a „spravedlivého“ – ne prakticky, ale pozičně – to znamená, že toto je postavení nebo status věřícího před Bohem. Věřící je oděn Kristovou spravedlností, a proto jsou všechny věřícího hříchy zakryty – to vše se děje skrze krev (smrt) Ježíše, který zemřel za hříšníka.

Jádrem všech těchto základních pojmů – nesení pokuty, rušení dluhů, usmiřování hněvu, zadostiučinění cti, usmíření svatosti atd. – je myšlenka, že Ježíš zemřel místo hříšníka (namísto hříšníka nebo za hříšníka), jako bezhříšná, nevinná oběť, která na sebe bere hříšníkův trest.

Ten, kdo byl bez hříchu a nezasloužil si zemřít, ale stal se ochotnou obětí smrti ve prospěch hříšníka, aby bylo možné, aby byl hříšník propuštěn, omilostněn, bylo mu odpuštěno, byl ospravedlněn a přijat jako spravedlivý.

Ježíšova smrt tak řeší dilema, jak může Bůh zůstat spravedlivý a přesto ospravedlnit (osvobodit, odpuštěn, přijmout, smířit) hříšníka.

Mnoho křesťanů věří, že je toto je pravda evangelia. Popírat tuto pravdu znamená popírat Krista.

Ale tato teorie o vykupitelském významu Ježíšovy smrti je vážně chybná.

Hlavním problémem tohoto náhradního usmíření je způsob, jak si představuje Boha.

Tento výklad Ježíšovy smrti činí z Boha zdroj vykupitelského násilí. Podle něj Bůh vyžadoval/vyžaduje násilnou smrt, aby byl usmířen. Podle něj Bůh vyžadoval smrt nevinné oběti, aby uspokojil svůj Boží uražený smysl pro čest nebo aby bylo zapláceno za trest, který Bůh uložil.

Co je to za spravedlnost nebo Boha? Podmínil by milující rodič odpuštění dítěti nějakým násilným činem?

Bůh nás zachraňuje před... Bohem?

Zástupné usmíření si představuje sebedarujícího Syna, který dává svůj život, aby zaplatil/uklidnil/uspokojil/usmířil drsného, pomstychtivého Otce.

I když je sjednocení Boha s Ježíšem zdůrazněno prostřednictvím trinitárních konfigurací, problém se tím nezmírní. Bez ohledu na to, jak pozitivně laděný výklad této teorie je, výsledkem stále je, že nás Bůh musí zachránit před Bohem.

Zastánci substitučního usmíření vysvětlují, že Boží svatost nebo spravedlnost vyžadovaly náhradu za trest.

Proč? Je-li Bůh svrchovaný, jak tvrdí zastánci substitučního usmíření, pak je Bůh přece zdrojem veškeré spravedlnosti. Bůh nepodléhá nějakému jemu nadřazenému druhu kosmického principu spravedlnosti mimo svou Boží vlastní přirozenost.

Pokud se Bůh rozhodne jednoduše odpustit hřích tak, jak by milující rodič odpustil hřích, aniž by za to vyžadoval nějakou odměnu nebo oběť, není tu nikdo, kdo by Bohu řekl, že Bůh porušuje požadavky spravedlnosti. Bůh sám určuje měřítko spravedlnosti.

Náhradní usmíření Boha odráží spíše starověký, primitivní pohled na Boha než pohled, který učil a ztělesňoval Ježíš Nazaretský.

Ve starověkém světě byla vyžadována oběť, aby uklidnila uražené božstvo; aby odvrátila hněvivou pomstu božstva.

Ježíš představoval Boha jako *Abbu* – milujícího a soucitného rodiče – hledajícího pro Boží děti to nejlepší. Bůh Ježíše nás nemusel zachraňovat před Božím já.

Dalším problémem substitučního smíření je to, že redukuje spasení na právní transakci, která nemá nic společného se skutečnou transformací jednotlivce.

Když člověk „uvěří“ v toto uspořádání (přijme Krista jako osobního spasitele), je věřícímu odpuštěn všechn hřích a je ospravedlněn (zproštěn viny a prohlášen za spravedlivého) před Bohem.

Co není vysvětleno (a nemůže být adekvátně vysvětleno) při tomto způsobu chápání spásy, je to, jak tato právní transakce ve skutečnosti způsobuje změnu (spásu) ve vnitřním životě a vnějším chování toho, kdo přijímá tuto nauku.

Kristova smrt se stává řešením problému příštího světa (nebe a pekla), požární pojistkou proti Boží odplatě, ale nedělá nic, co by způsobilo nějakou morální proměnu v tomto světě.

Dallas Willard to ve své vynikající knize *The Divine Conspiracy* popisuje jako „víru v čarový kód“. Skenery se v obchodech používají ke čtení čarového kódu na nakupovaném zboží. Skeneru nezáleží na tom, co je skutečně v balení, v krabici nebo v lahvičce, která obsahuje čarový kód. Elektronické oko přečte kód a je přiřazena cena.

Mnoho křesťanů věří, že když se hříšník „rozhodne“ pro Krista (pozve Krista do svého srdce, důvěřuje v Ježíšovu smrt za svůj hřích, veřejně vyznává Krista; různé církve a tradice používají různé jazyky), Bůh takového věřícího „naskenuje“ a poté posune hřích věřícího na Krista, zatímco Kristova spravedlnost je převedena na účet věřícího v nebi, s tím výsledkem, že dluh za hřích věřícího je splacen v plné výši a věřícímu je odpuštěno.

To se obvykle vysvětluje jako soukromý, osobní akt; rozhodnutí mezi věřícím a Bohem. Když věřící učiní toto rozhodnutí, Bůh vidí pouze Kristovu spravedlnost, bez ohledu na to, co je skutečně v srdci a myslí. V takovém křesťanském systému má skutečný život a učení Ježíše malý vliv na to, co znamená být křesťanem.

Symbol a metafora

Možná, že prvním krokem k sesazení tak hrozných doktrín je pomoci křesťanům uvědomit si, že obětní jazyk používaný v Novém zákoně jsou symboly a metafory, které nelze brát v žádném doslovném smyslu.

Například zmínka o Kristově obětní smrti v Matoušovi 20:28 je často považována za zmínku o

náhradním usmíření. Nic by nemohlo být vzdálenější Ježíšově mysli, pokud toto rčení skutečně pochází od Ježíše.

V tomto úryvku Ježíš kárá své učedníky za to, že usilují o mocenské postavení a autoritu, a vyzývá je k životu služby: „Kdo chce být mezi vámi první, ať je vaším otrokem; jako Syn člověka nepřišel, aby si dal sloužit, ale aby sloužil a dal svůj život jako výkupné za mnohé“ (Mt 20,27-28).

Badatelé poukázali na to, že toto „výkupné“ (*lytron*) v Septuagintě (řecký překlad Starého zákona) již ztratilo svůj specifický význam „osvobození tím, že zaplatí za zajatce“ a že začalo znamenat vysvobození nebo osvobození aktem Boží moci (např. Ex 6:6 ; Dt 7:8).

V kontextu Matouše 20:28 je osvobození, vysvobození nebo vykoupení, o kterém Ježíš mluví, osvobozením od potřeby usilovat o moc, postavení a prestiž tím, že budeme věrným služebníkem všech lidí bez ohledu na postavení, třídu nebo hodnotu.

Není to samotná Ježíšova smrt, která je prostředkem záchrany nebo vykoupení; je to spíše Ježíšův život jako celek, obětovaný nezištně a obětavě ve službě pro dobro druhých, dokonce až k smrti.

Matouš mění Markovu jednoduchou spojku „a“ na „stejně jako“, aby objasnil, že Ježíš jako Syn člověka je vzorem pro vlastní životy a službu učedníků. Jsou „zachráněni“ před životem ve vychloubání a egoismu tím, že následují Ježíše v životě pokorné služby druhým. Náhradní smíření zjevně nemá na mysli.

Veškerý náboženský jazyk je symbolický jazyk. Když například Pavel výslovně nebo implicitně říká, že Kristova smrt přináší vykoupení, Pavel tím nenaznačuje, že Ježíšova smrt byla doslovnou cenou zaplacenou Bohu (nebo Satanovi, jak někteří tvrdili), aby zajistil osvobození učedníků z trestu nebo moci hříchu.

Pavel spíše jednoduše říká, že Kristova smrt je prostředkem k vysvobození/vykoupení, ale nevysvětluje ani nerozvádí, jak to funguje. To je důvod, proč teologové a vykladači Bible mluví o „teoriích“ smíření; bibličtí pisatelé používají obrazy a metafory, které jsou ponechány volně a visí neukotveně, a proto podléhají různým interpretacím.

Jsem přesvědčen, že když Pavel mluví o Kristově smrti, má v úmyslu vyjádřit plný význam a smysl Kristovy události.

Je docela možné, že první křesťané mluvili o Ježíšově smrti jako o způsobu, jak shrnout vykupitelský význam celého Ježíšova příběhu.

Takto je Ježíšova smrt představena ve Filipským 2:5-8 v Kristově hymně. Ježíšova smrt zde není platbou za hřích požadovaný Bohem, ale je chápána jako vyvrcholení jeho života v poslušnosti Boží vůli a věci ve světě.

Ježíšova smrt z rukou mocností je viděna očima víry jako sebedarující láska vylitá pro druhé. Ježíš žil pro Boží věc (Boží království) a pro dobro druhých, i když to vedlo k jeho odmítnutí a ukřižování ze strany mocností.

Bůh nabídl Ježíše pouze v tom smyslu, že poslal Ježíše, aby byl jeho zástupcem pro milosrdenství a spravedlnost ve světě. My (lidské síly) jsme zabili Ježíše.

Ježíš nesl naše hříchy na kříži v tom smyslu, že on jako Syn člověka, jako zastupující lidská bytost nesl nenávisť a nepřátelství světa ve své službě Bohu.

Stal se obětním beránkem, aby skoncoval s obětním beránkem, aby odhalil pošetilost a zlo, které přináší jakákoli lidská bytost.

Stal se hromosvodem, na kterém se soustředila opoziční energie mocností (světa), který je zadržel. Tím, že nesl hřích - nenávist, zlo a nepřátelství světa - je odhalil a vyčerpал, čímž je překonal.

Vzkříšení posloužilo jako Boží ospravedlnění, Boží „ano“ Ježíšovu obětnímu životu a smrti.

Není třeba obětní oběti

Bohužel obětní obrazy používané Pavlem a dalšími novozákonními pisateli nesou spoustu břemen.

Když přemýšlíme o oběti v náboženském kontextu, je přirozené myslet na věřícího, který nabízí oběť, aby uspokojil čest nebo odvrátil hněv uraženého nebo rozhněvaného boha.

Ježíšova Boha však není třeba usmířit. Boží postoj k Božím dětem je láska. Láska nepotřebuje ani nevyžaduje oběť života. Ježíš nemusel zemřít, aby uspokojil nějakou Boží potřebu nebo aby splatil nějaký dluh vůči Bohu.

Bůh je schopen svobodně odpouštět.

Lidé ukřižovali Ježíše. Ježíš nemusel zemřít, aby vykonal smíření Boha za hřích. My jsme ti, kteří potřebují usmíření, my jsme ti, kteří potřebují změnu, ne Bůh. Ježíšova smrt byla nutností pouze v tom smyslu, že vzhledem k jeho prorockému zpochybňování nespravedlnosti, jeho hlásání království Božího a jeho smělé kritice vlastního náboženství byla jeho smrt z rukou světských mocností nevyhnutelná.

Když římský císař Konstantin prohlásil Římskou říši za křesťanskou, bohužel se tyto obětní metafory staly převládajícím způsobem mluvení o Kristově smrti a spáse křesťana.

Ježíšovo hlásání a učení o Božím novém světě a jeho radikální výzva k záměrnému nenásilí a lásce k nepřátelům byly ignorovány a upadly v nemilost.

Ježíšovo protikulturní učení, jeho kritika konvenční moudrosti a jeho konfrontace s mocnostmi, se staly podvratnými vůči roli církve ve státním náboženství.

Spasení bylo redukováno na individuální transakci nebo vztah mezi věřícím a Bohem.

Pavlovy obětní metafory měly přednost před Ježíšovým životem a učení, protože Pavlovy obětní metafory mohly být snadněji přizpůsobeny zájmům říše.

Ježíšův *Abba*, milující, starostlivý a milosrdný Otec/Matka, byl jako dominantní obraz Boha nahrazen Bohem hněvu, který požadoval násilnou smrt *bezhříšné náhražky* jako výkupné za hříšníky.

Nenásilný Ježíšův Bůh je však neslučitelný s Bohem, který činí z hrozného násilí Bohem požadovaný akt smíření.

Ježíš nezemřel, protože Bůh potřeboval oběť. Ježíš zemřel, protože ho mocnosti nechaly zabít.

Ale symbolickým způsobem nesl utrpení, nenávist a zlo světa. K tomu jsme povoláni i my.

Když Ježíš řekl učedníkům, aby vzali svůj kříž a následovali ho, řekl jim, aby šli za ním. I my jsme povoláni ve jménu Božího království, ve jménu milosrdenství a spravedlnosti, ve jménu toho, co je

dobré, správné, pravdivé a spravedlivé, být hromosvody, snášet nenávisť světa, aniž bychom ji opláceli, aby to mohlo být odhaleno a aby odpuštění dostalo šanci.

Nejsem si jistý, že to chce někdo v dnešní církvi slyšet. Ale toto je evangelium, které má potenciál přinést mír a usmíření.

Toto je evangelium, které má moc změnit životy, komunity a celé společnosti.

Teď, kdybychom ještě mohli přimět nějaké kazatele, aby to kázali.

CHUCK QUEEN

[Baptist News Global](#)

Chuck Queen

Chuck Queen je kazatelem sboru Immanuel Baptist Church ve Frankfortu, Ky., a autorem několika knih, včetně knihy *„Být progresivním křesťanem (není) pro blbce (ani pro vševědoucí: Evoluce víry)“*. Chuck bloguje na *A Fresh Perspective* a je pravidelným přispěvatelem blogu *Unfundamentalist Christians*.

NÁZORY VYJÁDŘENÉ V TOMTO ČLÁNKU JSOU VÝHRADNĚ NÁZOREM AUTORA.

-tep-

Můžete také navštívit naši facebookovou stránku [Baptisté - Síť víry](#) nebo facebookovou skupinu [Zpravodaj Baptisté - Síť víry](#)